

5. Erkaboyeva N.Sh. Pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma.- Farg'ona.: "Farg'ona". 2021. 184-b.
6. Махкамов, Ш. С. (2024). Инновационных технологий в систему государственного управления как фактор её развития и совершенствования.
7. Musurmonova O. Milliy qadriyatlar – oila ma'naviyati poydevori. Monografiya. Toshkent.: "Zarvaraq nashriyoti" 2023. 104-b.

TA'LIMDA PEDAGOGIK KVALIMETRIYA METODLARINING QO'LLANILISHI.

Yarlakabov Umirzoq Mamatqulovich
Sambhram universiteti dotsenti,
Fayziqulov Muhammad Normurot o'g'li
Sambhram universiteti 4-bosqich talabasi.

Annotatsiya

Ta'lim jarayonida pedagogik kvalimetriya, pedagogik faoliyatda tahsil oluvchilarning ta'lim muassasalarida fanlar bo'yicha DTS bilan me'yorlangan talablar asosida bilim, ko'nikma, malakalar va kompetensiyalarni o'zlashtirish imkoniyatlari, ularning ehtiyojlari va o'zlashtirganlik darajasini aniqlash va olingan natijalarga muvofiq ularga nisbatan individual yondashuvni amalga oshirish yuzasidan tavsiyalar.

Kalit so'zlar: Kvalimetriya, Pedagogik kvalimetriya, oliy ta'lim muassasalari, ta'lim.

Аннотация

Педагогическая квалиметрия в образовательном процессе, определение возможностей приобретения знаний, умений, умений и компетенций, их потребности и уровня освоения обучающимися в образовательных учреждениях на основе требований, предъявляемых ДТС к предметам. реализация к ним индивидуального подхода в соответствии с результатами.

Ключевые слова: Квалиметрия, Педагогическая квалиметрия, высшие учебные заведения, образование.

Annotation

Pedagogical qualimetry in the educational process, determination of opportunities for acquiring knowledge, skills, abilities and competencies, their needs and the level of mastery by students in educational institutions based on the requirements for DTS subjects. implementation of an individual approach to them in accordance with the results.

Key words: Qualimetry, Pedagogical qualimetry, higher education institutions, education.

Pedagogik kvalimetriya o'qituvchilarning kasbiy mahoratini aniqlashda ham o'rin tutadi. Kvalimetriya — tabiatdagi barcha obyektlarning va jamiyatda sodir bo'ladigan jarayonlar, ishlab chiqarish sohasida yaratilgan mahsulotlarning sifatini baholash muammolari hamda metodologiyasini o'rganuvchi fan. U lotincha "quails" - sifat, qadimiy yunoncha "metros" - o'lchov degan ma'noni anglatib, obyekt, mahsulot, jarayonlar sifatini baholash metodlarini o'zida mujassamlashtirgan, turli metod va vositalar yordamida erishilgan natijani belgilovchi fan tarmog'idir.

Pedagogik kvalimetriya bo'lajak o'qituvchilar tayyorgarlik darajasining malaka talablariga mosligi, uzluksiz ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan muallimlarning kasbiy malakasi, mazkur bosqichda tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonining sifati, tahsil oluvchilarning o'zlashtirgan bilimi, ko'nikma va malakalari, kasbiy kompetensiyasi(layoqati)ning DTSga mosligi, oliy ta'lim muassasalari, shu jumladan, mavjud kafedralarning pedagogik kadrlar tayyorlash sifati, o'quv rejadan o'rin olgan kurslarning moddiy va didaktik ta'minoti sifatini belgilangan tartibga muvofiq reyting asosida nazorat qiladi va baholaydi.

Pedagogik o'lchov metodlari va uning ahamiyati. Pedagog kadrlarning o'z kasbiy-pedagogik tayyorgarligi, kasbiy layoqatini baholash va o'z-o'zini baholash uchun pedagogik kvalimetriyaning quyidagi metodlaridan foydalaniladi: ekspertiza metodi, tahlil metodi, pedagogik jarayonni kuzatish va tahlil qilish, so'rovnoma o'tkazish, test topshiriqlari, suhbat

metodi, matematik-statistik tahlil qilish va umumlashtirish. Ta'lim oluvchilar tomonidan o'quv materiallari o'zlashtirilganligini, ko'nikma va malakalar hosil bo'lganligini tekshirish va baholash ta'lim jarayonining zarur tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu faqat o'qitish natijalarini nazorat qilish emas, balki o'quv jarayonining turli bosqichlarida ta'lim oluvchilarning bilish faoliyatiga rahbarlik qilish hamdir.

Pedagogik (baholash) o'lchov – ta'lim jarayonining ma'lum bosqichida o'quv maqsadlariga erishilganlik darajasini oldindan belgilangan mezonlar asosida o'lchash, natijalarni aniqlash va tahlil qilishdan iborat jarayondir.

Pedagogik kvalimetriyaning fan sifatidagi asosiy vazifalari:

- “Ta'lim to'g'risida”gi qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, davlat dasturlari, Prezident farmoni, qaror va farmoyishlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlarida belgilangan vazifalar ijrosini nazorat qilish;

- oliy ta'lim muassasalarini attestatsiyadan o'tkazish, akkreditatsiyalash jarayonining me'yoriy hujjatlari va reyting tizimini ishlab chiqish;

- oliy ta'lim muassasalari tarkibidagi kafedralarning ilmiy salohiyati, ilmiy-tadqiqot, ma'naviy-ma'rifiy ishlar, tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini aniqlash;

- professor-o'qituvchilarning pedagogik faoliyati, ilmiy-tadqiqot, ma'naviy-ma'rifiy ishlar, o'qitiladigan kurslarning moddiy-texnik, o'quv-metodik majmualarning sifatini aniqlash. Pedagogik kvalimetriyaning ilmiy-tadqiqot metodlari jumlasiga taqqoslash, olingan natijalarni matematik statistik metod vositasida tahlil qilish va xulosa yasash, pedagog kadrlarni suhbatdan o'tkazish, o'qituvchilarning fikr-mulohazalarini aniqlash maqsadida so'rovnomalar o'tkazish, ekspertizadan o'tkazish, ijtimoiy metodlarni kiritish mumkin.

Pedagogik kvalimetriya jarayonini qo'llashda quyidagi mantiqiy yondashuvlar mavjud:

- Pedagogik kvalimetrik jarayonni deduktiv mantiqiy yo'nalishda tashkil etish;

- Pedagogik kvalimetrik jarayonni induktiv mantiqiy yo'nalishda tashkil etish.

Pedagogik kvalimetrik jarayonning deduktiv mantiqiy yo'nalishda tashkil etilishiga oliy ta'lim muassasalarini attestatsiyadan o'tkazish, akkreditatsiyalash, oliy ta'lim muassasalarining reytingini aniqlash jarayonlarini misol qilib olish mumkin. Keyingi yillarda ilg'or o'qituvchilar tajribasida didaktik o'yinlardan ta'lim metodlari sifatida foydalanish odat tusini olib bormoqda. Didaktik o'yinlarning samaradorligi shundaki, ular vositasida o'quv-tarbiya ishlari hayotga yaqinlashtiriladi, shuningdek, ularning har birida bilimlarni Og'zaki bayon etish, ko'rgazmali, amaliy metodlarning elementlari qo'llaniladi. Pedagogik kvalimetrik jarayonning induktiv mantiqiy yo'nalishda tashkil etilishi sirasiga pedagog kadrlarning kasbiy-pedagogik tayyorgarligi, kasbiy layoqatini baholash va o'z-o'zini baholash jarayoni kiradi. Bu jarayonda o'qituvchilarni attestatsiyadan o'tkazish maqsadida ularning pedagogik faoliyati tahlil etiladi. Tanlovdan tanlovgacha bo'lgan davrda amalga oshirilgan o'quv, ma'naviy-ma'rifiy ishlari, ilmiy, ilmiy-metodik sohada olib borilgan izlanishlari, chop etilgan ilmiy ishlari, mas'ul bo'lgan o'quv kursi bo'yicha tayyorlangan o'quv-metodik majmuaning maqsadga muvofiqligi tekshiruvlardan o'tkaziladi. Xulosa qilib aytganda, ta'lim-tarbiya jarayonida pedagogik kvalimetriya metodlaridan ya'ni nostadart test topshiriqlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini aniqlash, mavjud kamchiliklarga barham berishga zamin tayyorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. V.A. Artemov Psychology of teaching a foreign language. - M.: "Pedagogy", 1989.
2. I.L. Bim Some actual problems of carpet training in foreign languages.- Yaish. 2001.
3. U.Q. Yoralieva Features of teaching foreign languages in the preschool education system and the possibility of using interactive methods in it. Journal of Modern Education. -T., 2014, No. 9.-27 P.
4. R.R. Jabbarov (2016) psychological foundations of the perception of detachment. The organization of innovative activities of the teachers: problems and solutions. pp-444-445.
5. Махкамов, Ш. С. (2024). Инновационных технологий в систему государственного управления как фактор её развития и совершенствования.

6. A.A. Hasanov, (2020). Peculiarities of preparing teachers for the development and use of e-learning resources. Theoretical & Applied Science, (9), 15-17.

IMMANUIL KANT RASIONAL DEONTOLOGIYASIDA GIPOTETIK VA QAT'IY IMPERATIVLAR TAHLILI

PhD. F.G'.Bozarova

Jizzax shahridagi Qozon (Volgabo'yi) federal universiteti filialining Yoshlar masalalari, ma'naviy va ma'rifiy ishlar bo'lim boshlig'i

Immanuil Kant axloqiy ta'limoti deontologik (**deontologiya** yunon. deon - vazifa, burch; logos - ta'limot) nazariyaga asoslanadi. Faylasuf ta'kidlashicha, bu rasionalistik ta'limot, insonning yuksak ma'naviy darajasidagina amal qiladi. Uning asosida bosh tamoyil, axloqiy qonun vazifasini bajaruvchi, insonning "sof burch"(I.K) tuyg'usi yotadi.

Immanuil Kant har bir inson o'z xohish-istaklaridan qat'iy nazar boshqa shaxslar oldida burchlidir. Shunga o'xshash fikrni, masalan, ijtimoiy sherikchilik nazariyasi asoschilaridan biri ingliz faylasufi Tomas Xobbs (1588-1679) ham keltirgan va u aynan madaniy rivojlanish muammolariga yechim sifatida axloqni ko'rsatgan. Xobbs fikricha, axloq⁴³ – odamlarning bir-biri bilan o'zaro rozi bo'lib yashash qoidalari majmui hisoblanadi. Lekin, Kant yashagan davrda axloqqa utilitarizm (hatti-harakatning axloqiy ahamiyati uning foydaliligiga bog'liqligi to'g'risidagi ta'limot) nuqtai-nazaridan yondashuvlar uchrab turgan. Masalan, Devid Xyum⁴⁴ (1711-1776) va Jeremi Bentam⁴⁵ (1748-1742) qarashlarida axloq negizidagi zavq-shavq hamda baxt va rohat mohiyatan ahamiyatliroq, deb sanalgan.

Immanuil Kant fikricha esa axloqiy qonunining asosi burch, u insonning manfaatlari va xohish-istaklaridan qat'iy nazar, amal qiladigan qat'iy imperativdir. Kantning shunday qat'iy imperativlaridan biri: "inson boshqa odamlarga faqat vosita sifatida yondoshmasligi kerak, aksincha uning o'zini oliy maqsad, deb bilishi lozim".⁴⁶ Garchi bu voqe'likka zid bo'lsada, faylasuf uchun u universal tamoyil hisoblagan.

Keyinchalik, Kant inson uchun mutlaq va nisbiy xarakterga ega axloqiy tushunchalarni o'z ta'limotida talqin qilib bergan. Masalan, yolg'on so'zlashni – faylasuf **mutlaq axloqsizlik**ning bir ko'rinishi sifatida keltiradi. Ya'ni, haqiqatni aytish mutlaq burchga kiradi, yolg'on gapirmaslik kerak, garchi yolg'on haqiqatni gapirishdan ko'ra, yaxshiroq natija beradigandek ko'rinsa ham. Xuddi shunday, zulm va zo'ravonlikning har qanday turlari mutlaq axloqsizlik hisoblanadi. **Nisbiy axloqiy** tushunchalarga, masalan hayriya, sovg'a qilish kirib, bu kabi amallar u yoki bu vaziyatga moslashuvchan bo'lishi mumkin va muayyan zamon va makonda qo'llanilishi yoki qo'llamaslik mumkin.

Faylasuf fikriga ko'ra, hech qachon jinsiy munosabatlar orqali muayyan maqsadlarga erishish nazarda tutilmasligi kerak. Chunki bu mazkur hodisaning axloqsizlashuviga va oxir oqibat jinsiy aloqa mohiyatan tuban xarakter kasb etishiga olib keladi. Shunday bo'ldi ham. Zamonaviy dunyoda bu hodisaning cho'qqisiga chiqildi ham. Feminizm ham shu jihatdan Kant axloqiy qarashlariga yaqinlikni kuzatish mumkin. Feministlar fikriga ko'ra, aynan fohishalik va pornografiya mohiyatan ayollarga vosita sifatida qarashning yaqqol namunasidir. Shu o'rinda, ta'kidlash kerakki, Kant insonning oliy darajadagi maqomini e'tirof etib, xolis yondashiladigan bo'lsa hayvonlarga xos bo'lgan faqat instinktlar asosida yashalsa, oliy maqsadlarga zid bo'lgan axloqsizlik bilan bir qatorda, bizning oliy vazifamiz amalga oshishi mumkin emasligiga ishongan.

Kant o'zigacha shakllangan utilitar qarashlarni ham tahlil qilar ekan, unda asosiy muammo odamlar o'zining axloqiy harakatlarini qandaydir foyda keltirgan oqibatlariga qarab

⁴³T. Gobbs. Begemot: O prichinax grajdanskoy voyni v Anglii (Iz vlechenie iz Dialoga II). Glava VI. Uchenie o cheloveke. Etika M.: Misl', 1989.— 622.

⁴⁴ Yum David. Traktat o chelovecheskoy prirode. Perevod s angliyskogo S.I.Sereteli. Soch.v 2-x t.1996. S.652

⁴⁵ Bentham J. Deontology // Bentham J.Deontology together with a Table of the Springs of Action and the Article of Utilitarianism. – Oxford: Clarendon Press, 1983, p. 119-281.

⁴⁶ Kant Immanuil. Kritika sposobnosti sujudeniya. M.: Misl'.1994. – S.231.